

25-26

NOVEMBER

2 0 0 9

ET STEG I RIKTIG RETNING

Hvordan arbeide for å utjevne
helseforskjeller?

Arrangører: Østfoldhelse, Våler kommune, Østfold fylkeskommune, Fylkesmannen i Østfold og Norsk nettverk av helse- og miljøkommuner

Våler kommune, Østfoldhelse og Norsk nettverk av helse- og miljøkommuner har den glede å invitere deg til konferanse om utjevning av sosiale helseforskjeller den 25. – 26. november. Konferansen utgjør den årlige samlingen til Norsk nettverk av helse- og miljøkommuner, men er samtidig åpnet opp for alle interesserte i både Akershus og Østfold.

Med fokus på plan, folkehelse og politikk

St. meld. nr. 16 (2002-2003) Resept for et sunnere Norge påpeker at det er et «rettferdighetsproblem når mennesker med lav sosial status, få goder og få ressurser i tillegg er mer belastet med smerte, sykdom, nedsatt funksjonsevne og forkortet levealder. Denne bekymringen deles av Verdens helseorganisasjon (WHO) som har pekt på sosial rettferdighet som et av sine

prioriterte områder. Gjennom sin satsning på Healthy Cities, som involverer noen av de byene i Europa som er kommet lengst i arbeidet for å utjevne helseforskjeller, har WHO dessuten understreket at folkehelse spørsmål må inn på alle relevante politikkområder. Zagreb-deklarasjonen (2008), som i Norge er undertegnet av ordføreren i Sandnes og Østfolds fylkesordfører,

forpliktet ordførere over hele Europa til å gå foran med et godt eksempel og arbeide for at deres egen organisasjon skulle bidra til å redusere sosiale ulikheter i helse.

Konferansen i november vil videreformidle noen av de internasjonale erfaringene til WHO Healthy Cities. Ikke minst vil den ha et stort fokus på byråkratenes ansvar for å gjøre det mulig for politikerne å treffe velfunderte beslutninger. Hvordan kan planleggingen tilrettelegges slik at den blir mer kunnskapsbasert og synliggjør konsekvenser av ulike politiske alternativer? Hvordan bør lokale og regionale politikere følge opp et så kontroversielt tema som i noen sammenhenger handler om en systematisk urettferdighet mellom bydeler, lokalmiljøer og nabolag? Må politikere i større grad stille spørsmål ved et samfunn der vår sosiale status påvirker livskvaliteten og hvor lenge vi lever? Skal vi konfrontere dette? Tør vi?

Konferansen vil for øvrig fokusere på planlegging for det

usynlige: Hvordan skal samfunnsplanleggingen tilrettelegges for å styrke sosiale nettverk, inkludere utsatte grupper og styrke ressurser til både enkeltpersoner og grupper av mennesker?

Utjevning av helseforskjeller er et prioritert område både for Våler kommune, Østfoldhelse og Norsk nettverk av helse- og miljøkommuner. Denne konferansen er den første i en rekke som de neste årene vil synliggjøre hva kommuner og fylkeskommuner kan gjøre i praksis for å fordele helsen mer rettferdig. Konferansen bør være aktuell for et bredt spekter av målgrupper innenfor offentlig og frivillig sektor som ønsker å arbeide for å utjevne helseforskjeller.

Konferansen er kalt «Et steg i riktig retning». Grunnen til det er at vi tror at vi har muligheter til å bidra til å utjevne sosiale helseforskjeller, selv om vi på ingen måte har illusjoner om at de lar seg utviske. Like fullt er det vårt ansvar som politikere å sette spørsmålet på dagsorden i arbeidet for å skape et godt og helsefremmende samfunn for alle, ikke bare for noen.

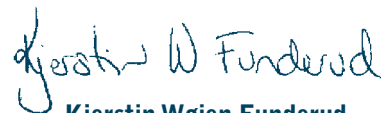
Guri Ingebrigtsen

Styreleder i Norsk nettverk av helse- og miljøkommuner

Aase Rennesund

Styreleder i Østfoldhelse

Kjerstin Wøien Funderud

Ordfører i Våler

Onsdag 25. november

08.30 Kaffe og te

08.50 Kulturelt innslag

09.00 Velkommen fra vertskommunen Våler, ved ordfører Kjerstin Wøien Funderud.

09.05 Fra legekontoret via Kongens bord og til ordførerstolen: Hva lærte jeg om utjevning av sosiale ulikheter i helse? Ved tidligere sosialminister og leder av Norsk nettverk av helse- og miljøkommuner Guri Ingebritsen

09.35: Helhetlig arbeid for å utjevne helseforskjeller i WHO Healthy Cities-byen Liverpool, ved forhenværende direktør for Liverpools Healthy Cities-satsning Julia Taylor og tidligere ordfører Ron Gould. (Presentasjon på engelsk).

10.20 Pause

10.30 anbefalinger til politikere for å redusere helseforskjeller. Hvilke kunnskapsbaserte budskap har Verdens Helseorganisasjon? Ved Tone P. Torgersen, seniorrådgiver i Helsedirektoratet.

11.15 Politikken muligheter og begrensninger. Ved stortingspolitiker Ingjerd Schou.

11.45 Pause

12.00 Hvor friske bør folk være på statens bekostning? Ved Rune Gerhardsen

12.45 Lunsj

13.30 Selvpoplevde helsedata som utgangspunkt for å arbeide med utjevning av helseforskjeller.

- Østfold fylkeskommune var prosjektleder for det internasjonale HEPRO-prosjektet, der Norsk nettverk av helse- og miljøkommuner blant annet gjennomførte Norgesprofilen. Prosjektet utarbeidet HEPRO-modellen, som ble gjennomført blant 45.000 europeere i seks forskjellige land. Hvordan egner modellen seg for å arbeide med utjevning av helseforskjeller og sosial kapital? Ved tidligere forskningssjef Niels Kr. Rasmussen, Nasjonalt Institutt for folkesundhet i Danmark
- Eksempler fra Kristiansand og Sandnes: Hva fikk vi igjen for å fremskaffe selvpoplevde helsedata på bydelsnivå?

14.40 Pause

14.55 GIS som verktøy i folkehelsearbeidet. Ved Per Toppenberg, planlegger ved Regional Utvikling, Region Nordjylland

15.25 Fra teori til praksis: Bruk av helsekonsekvensutredninger i WHO Healthy City-byen Helsingborg. Ved Elisabeth Bengtsson, Healthy Cities-koordinator og leder av avdelingen for bærekraftig utvikling.

16.00 Slutt.

17.00 Sosialt program for medlemmer av Norsk nettverk av helse- og miljøkommuner

Torsdag 26. november

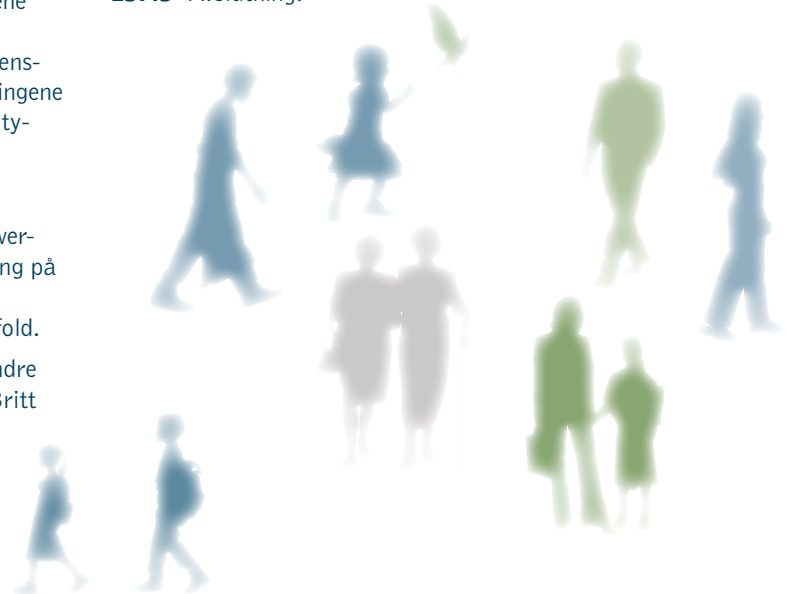
- 09.00** Hvordan styrke den sosiale kapitalen gjennom samfunnsplanlegging? Ved professor Nils Aarsæther, instituttet for sosiologi, statsvitenskap og samfunnsplanlegging ved Universitetet i Tromsø.
- 09.45** Erfaringer med helsekonsekvensutredning i Nordborg og Ny Sønderborg Kommune. Nordborg (nå Sønderborg) kommune er regnet som en av de ledende kommunene i Danmark på folkehelsearbeid. Basert på HEPRO-modellen er det utviklet en modell for helsekonsekvensbedømmelse av politiske forslag. Modellen og erfaringene presenteres av tidligere folkehelsesjef og Healthy City-koordinator Gregor Gurevitsch.
- 10.15** Pause
- 10.30** Fra teori til praksis: Hvorfor og hvordan bør empowermentstrategier prege politikk og samfunnsplanlegging på lokalt og regionalt nivå?
Ved førstelektor Eyvin Bjørnstad, Høgskolen i Vestfold.
- 11.15** 29 delprosjekter som forebyggende strategi for å endre levekår og utjevne sosiale ulikheter. Prosjektleder Britt Elisabeth Røhnebæk åpner døren til det virtuelle Nærmiljøhuset i Sarpsborg.
- 11.45** Lunsj

12.30 4 Parallelle sesjoner.

15.00 Pause

15.10 Politisk panel: Så går vi hjem.... Og gjør hva?
Ledende lokale og regionale politikere utfordres på om de vil ta et steg i riktig retning....

15.45 Avslutning.

Parallele sesjoner

SESJON 1:

En nasjonal ungdomsundersøkelse

Østfold gjennomførte i 2008 ungdomsundersøkelsen «Østfoldhelse 2008». Norsk nettverk av helse- og miljøkommuner vil diskutere om det skal lages en Norgesprofil for ungdom med utgangspunkt i arbeidet gjort i Østfold.

- 12.30** Ungdomsundersøkelsen Østfoldhelse 2008. Metodikk og analyser i forhold til egenopplevd helse ved Ole Fredrik Ugland, forskningsleder TNS Gallup.
- 13.15** Hvilke funn gjorde vi i forhold til sosiale ulikheter i Østfold? Ved representant fra Folkehelseinstituttet.
- 13.45** Pause
- 14.00** Prosjektet «Østfold-HEPRO»: Oppfølging av ungdomsundersøkelsen gjennom kommunikativ planlegging. Ved Bjørn Sjøvold, rådmann i Hobøl og rektor ved Hobøl ungdomsskole, Asbjørn Hjorthaug.
- 14.30** Diskusjon i plenum: Skal Norsk nettverk av helse- og miljøkommuner ta initiativ til en Norgesprofil. Hvilke anbefalinger gir TNS Gallup og Folkehelseinstituttet om veien videre basert på erfaringene fra blant annet Østfold. Diskusjon om veien videre. (Sesjonen er åpen for alle interesserte).

SESJON 2: Sosiale ulikheter i helse i Østfold

En vanlig måte å beskrive sosiale ulikheter på, er å demonstrere hvordan helseforhold varierer med utdanning og/eller inntekt/ arbeidssituasjon. Selv om ikke mønsteret er entydig, viser de fleste slike analyser at det er færre helseproblemer og lavere dødelighet jo høyere en er plassert i utdanningshierarkiet eller jo høyere inntekt man har.

Østfold er et fylke som tradisjonelt scorer dårlig på både utdanningsnivå og ulike helsestatistikker. Andelen uføre og sosialhjelpsmottagere ligger for eksempel høyt sammenlignet med andre fylker. Historisk sett var Østfold et industrisamfunn, men i løpet av de siste ti- femten årene har tjenesteyting blitt den største sektoren. Det er stilt spørsmål om Østfold har et arbeidsliv som i større grad enn andre fylker tiltrekker seg lavutdannet arbeidskraft. Sesjonen diskuterer disse spørsmålene nærmere gjennom innlegg hvor problemstillingene sees fra ulike ståsteder.

- 12.30** Helsesituasjonen for arbeidssøkende, sosialhjelpsmottakere og trygdede. Ved avdelingsdirektør Lasse Michalsen, markeds og samfunnsavdelingen, NAV Østfold.
- 13.00** Kunnskapsbasert folkehelse i Østfold. Ved leder av Østfold analyse Kjell Rennesund, Østfold fylkeskommune.
- 13.15** Pause
- 13.25** Ungdomsundersøkelsen i Østfold – Sosiale ulikheter i helse. Ved forskningsleder Ole Fr. Ugland, TNS Gallup
- 13.50** Sykdomsbildet for Østfolds befolkning. Ved administrasjonssjef Vigdis Velgaard, Sykehuset Østfold
- 14.15** Sammenhenger mellom utdanningsnivå og sosiale helseforskjeller, med spesielt fokus på Østfold. Ved koordinator for karriereveiledere Geir Syvertsen, Østfold fylkeskommune.

Norsk nettverk av helse- og miljøkommuner og Helsedirektoratet har sammen oversatt og gitt ut WHO sin rapport «De harde fakta». Rapporten er regnet som en bauta innenfor litteraturen om sosiale ulikheter i helse, da den bygger på de mest oppdaterte kildene for å beskrive de viktigste sosiale determinantene (påvirkningsfaktorene) for folkehelsen. Den synliggjør også den rolle offentlig politikk har i utformingen av et sosialt miljø som har til hensikt å utjevne helseforskjeller. Sesjonene 2-4 tar utgangspunkt i to av de anbefalte innsatsområdene, tidlig barndom og sosial støtte

SESJON 3: Sosial støtte for innvandrere

Over dobbelt så mange innvandrere født i lav- og middelinnteksland og som bor i Oslo har psykiske plager sammenliknet med norskfødte og innvandrere født i høyinnteksland. Spesielt viktig for innvandrernes mentale helse ser ut til å være hvordan man opplever å bli integrert i Norge. Opplevelsen av sosial isolasjon, vansker på arbeidsmarkedet og en mer generell maktesløshet i forhold til det norske samfunnet kan redusere opplevelsen av kontroll over egen livssituasjon som er en viktig forutsetning for god helse. Men er bildet så ensidig?

Sesjonen vil ikke bare fokusere på de folkehelseutfordringer som innvandringen medfører. Den vil også sette søkelys på hvilke

muligheter det innebærer, og hvordan vi sammen kan utforme samfunn og arenaer der alle kan være med og hvor alle gis mulighet til å være bidragsyttere.

- 12.30** Planlegging og systematisk tilnærming for inkludering i Sarpsborg Ved forsker Arve Negaard, Høgskolen i Østfold og kommunesjef drift Flemming Johnsen, Sarpsborg kommune.
- 13.30** Pause
- 13.45** Hvordan kan vi etablere en frivillighetspolitikk som utjevner helseforskjeller, styrker den sosiale kapitalen og bygger broer til utsatte grupper? Innledning ved folkehelsekoordinator i Moss, May Mollan.
- 14.10** Frivilligsentralenes fortrinn som arena for inkludering. Ved Torill Sørensen (frivilligsentralen i Moss) og Wenche Erichsen (frivilligsentralen i Halden).
- 14.30** Diskusjon i plenum:
 - Hva kan vi gjøre lokalt og regionalt for å stimulere til sosial støtte overfor innvandrere?
 - På hvilke lokale og regionale områder finnes det et forbedringspotensial for å stimulere til sosial støtte i integreringspolitikken?
 - Hvilke andre råd innenfor tematikken «sosiale ulikheter i helse» bør vi gi til politikerne?

SESJON 4: Tidlig innsats

Fundamentet for god helse i voksen alder legges i tidlig barndom og før fødsel. Langsom vekst og dårlig følelsesmessig støtte øker risikoen for dårlig fysisk helse resten av livet, og reduserer fysisk, kognitiv og følelsesmessig funksjon i voksenlivet. Dårlige erfaringer tidlig i livet og langsom vekst blir avleiret dypt i biologien i løpet av utviklingsprosessen og danner basis for den enkeltes biologiske og sosiale kapital, som påvirker helsen hele livet.

12.30 Våler kommunes arbeid for å utjevne helseforskjeller gjennom tidlig innsats.

12.50 Robuste familier i Sarpsborg ved prosjektleder Britt Elisabeth Røhnebæk, Nærmiljøhuset

13.15 Tidlig innsats på Familiesenteret og Pilotskolen i Eidsberg: Utjevning av forskjeller gjennom tverrfaglig samarbeid. Ved rektor Lasse Thorvaldsen og virksomhetsleder Grethe Stople.

13.45 Pause

14.00 Prosjektet «Se barna tidlig» ved Kristiansand kommune

14.30 Diskusjon i plenum:

- hva er de viktigste grepene for å utjevne helseforskjeller i tidlig alder lokalt og regionalt?
- hvilke forbedringspotensial finnes i lokal- og regionalpolitikken? Hvilke grep etterlyses?
- Hvilke andre råd innenfor tematikken «sosiale ulikheter i helse» bør vi gi til politikerne?

Praktiske opplysninger

DATO: 25. – 26. november 2009

VERTSKAP: Våler kommune

DELTAGERAVGIFT: Ingen

PÅMELDINGSFRIST: 16. november

PÅMELDING:

Påmelding med navn, tittel og arbeidsgiver rettes til gretha.thuen@olivertravel.no. Presiser hva som er ditt første og andrevalg av sesjonene og om du planlegger å delta på hele eller bare deler av konferansen. Hvis vi må ta spesielle hensyn i forhold til bevertning (matallergi og lignende) bes vi om nærmere informasjon om dette. Alle som melder seg på vil få tilsendt informasjon med forslag til reiserute.

KONFERANSELOKALE:

Samfunnssalen i Moss

FOR PRAKTISKE SPØRSMÅL, KONTAKT:

Gretha Thuen,

Telefon: +47 91 00 73 53 / + 47 47 60 35 88

E-post: gretha.thuen@olivertravel.no

FOR FAGLIGE SPØRSMÅL, KONTAKT:

Knut-Johan Rognlien, Østfoldhelse

E-post: post@ostfoldhelse.no

eller

Lars Otto Hammer

Telefon: + 47 69 28 91 37

E-post: lars-otto.hammer@valer-of.kommune.no

SOSIALT PROGRAM:

Kun for medlemmer i Norsk nettverk av helse- og miljøkommuner. Uformelt og praktisk antrekk, vær forberedt på litt opphold utendørs. Buss går fra Mitt Hotell klokken 17.00.

FOR NETTVERKETS MEDLEMMER:

Nettverket dekker hotell for 3 personer fra hver kommune/ fylkeskommune.

Medlemmer av Norsk nettverk av helse- og miljøkommuner som ønsker overnatting må melde fra, og de vil motta enkeltrom / ikke-røyk, med mindre annet presiseres.

OVERNATTING FOR ANDRE:

Bekostes av den enkelte deltager. Moss Hotell og Mitt Hotell ligger 1 minuttsgang fra konferansesalen.

